

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

**K otázce demokratickej legitimacy súdnej kontroly
ústavnosti**

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské štúdium

2011

IV. ročník

Autor: Juraj Juhás

Konzultant: JUDr. Jan Pinz, Ph.D.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som prácu predkladanú do IV. ročníka Študentskej vedeckej a odbornej činnosti vypracoval samostatne, za použitia literatúry a zdrojov v nej. Ďalej prehlasujem, že práca ešte nebola nikdy publikovaná, nebola vcelku ani čiastočne obhájená ako diplomová či bakalárska práca a nebola prihlásená do predchádzajúcich ročníkov SVOČ či inej súťaže.

V Prahe dňa 14.4. 2010

.....
Juraj Juhás

Pod'akovanie

Veľké pod'akovanie za vnuknutie nápadu, pomoc pri výbere literatúry a v neposlednom rade za cenné konzultácie a vštepené vedomosti na hodinách teórie práva a právnej filozofie patrí JUDr. Janovi Pinzovi PhD.

Obsah

Úvod

Všeobecná časť

- I. Vymedzenie základných právnych pojmov a kategórií 1
- II. Historická genéza a stručný vývoj súdnej kontroly ústavnosti 6

Zvláštna časť

- III. Druhy záväznosti rozhodnutí v otázke ústavnosti zákonov 10
- IV. Spôsob výberu členov orgánu súdnej kontroly ústavnosti v jednotlivých právnych systémoch 13
- V. Kvalifikačné predpoklady na výkon funkcie člena orgánu súdnej kontroly ústavnosti 19
- VI. Spôsob rozhodovania orgánu súdnej kontroly ústavnosti 22
- VII. Demokratická kontrola 25

Záver

Zoznamy

Zoznam použitej odbornej literatúry

Zoznam použitých právnych predpisov

Úvod

Teória moderného a demokratického právneho štátu je jednou z možností ospravedlnenia existencie štátu vôbec. Túto koncepciu považujeme za správnu a pokrokovú a koniec koncov sa k nej hlási mnoho európskych štátov a k niektorým jej atribútom (napr. demokracii) aj veľa ďalších krajín. Kritériá demokratickej legitimity musí spĺňať každé uplatňovanie štátnej moci a je preto potrebné skúmať jej mieru u každého právneho inštitútu.

Súdna kontrola ústavnosti je rozporuplná už len v právno-teoretickej akademickej diskusii. Uznávajúc suverenitu ľudu, po prípade aj deľbu moci ako hlavné právne princípy moderného a demokratického právneho štátu, je tento právny inštitút veľmi kontroverzný. Právomoc autoritatívne preskúmať ústavnosť zákonov nie je len hrubým zásahom justície do legislatívy, ale aj silným obmedzením vôle ľudu.

Otázkou, ktorá je objektom skúmania tejto práce, je zistenie miery demokratickej legitimity súdnej kontroly ústavnosti, jej racionálna kritika a vyvodenie záverov, ktoré by prípadný negatívny stav napravili. K najdôležitejším aspektom súdnej kontroly ústavnosti, ktoré najviac determinujú mieru demokratickej legitimity tohto právneho inštitútu je spôsob ustanovovania členov príslušného orgánu kontroly ústavnosti, ich kvalifikačné predpoklady na výkon pasívneho volebného práva do tohto orgánu, spôsob prijímania rozhodnutí a ich demokratická kontrola.

Práca je rozdelená na všeobecnú časť, kde sa venujeme najprv právno-teoretickému a právno-filozofickému definovaniu kľúčových pojmov a kategórií týkajúcich sa predmetu výskumu a potom načrtne stručný historický vývoj súdnej kontroly ústavnosti v jednotlivých právnych oblastiach a na časť zvláštnu, kde postupne popisujeme platný právny stav vo vybraných štátoch sveta a v Českej republike, po čom nasleduje racionálna kritika *de lege ferenda* a návrhy riešení, ktoré eventuálny zlý stav odstraňujú.

V práci využívame metódy komparatívneho výskumu pomocou dostupnej literatúry a právnych predpisov, ale aj právno-filozofické kritické prístupy vychádzajúce z teoretických postulátov vyvedených vo všeobecnej časti.

Na záver zhrňame vyvedenú kritiku do komplexnejšieho zhodnotenia českej právnej úpravy a jej porovnania so zahraničím.

Všeobecná časť

I. Vymedzenie základných právnych pojmov a kategórií

Pri právno-teoretickom, resp. právno-filozofickom vymedzovaní kľúčových pojmov objektu nášho výskumu sa pohybujeme po dvoch obsahových líniách a obe ústia v kategórii právny štát. V prvej polohe je to demokratická legitimita ako jeden z jeho definičných znakov, v druhej cez postupné definovanie jemu podradných pojmov sa dostávame k súdnej kontrole ústavnosti.

1. Právny štát

„Právni řád státu jest právem pro jeho poddané. Jest však také právem pro stát sám?“¹ je základnou otázkou koncepcií vzťahu štátu a práva. Podľa toho historicky rozlišujeme právny štát ako protiklad policajného štátu. Ten „původne representoval stát, ve kterém je uskutečňována snaha podporovat veřejné blaho, tzn. blaho státních příslušníků. Tato záležitost je úzce spjata s teorií státního účelu, kterou se dosahuje psychologicky i ethicky nutného ospravedlnění existence státu.“² Originálnou podstatou teórie policajného štátu je učenie, ktoré uprednostňuje štátne účely pred postavením jednotlivca, čím ospravedľňuje štátne zásahy do sféry jeho individuálnych práv.³ V právnom štáte naopak verejná moc v zásade ponecháva občanom individuálnu slobodu, ktorú obmedzuje len výnimočne, a to len na základe zákona a v najnutnejších prípadoch.⁴ „Trestní právo není toliko návodem pro soudce, finanční právo není toliko instrukcí pro berního, nýbrž obsahuje zároveň ujištění poddaných, že jen podle těchto zákonů bude postupováno.“⁵

Táto koncepcia mala spočiatku charakter rýdzo politický.⁶ Ako juristický *terminus technicus* je pojem *Rechtsstaat* produktom právneho pozitivizmu 19. storočia. *To determinovalo chápaní právniho státu jako synonyma legality, státu v němž platí zákonem (a*

¹ Jellinek, G. Všeobecná státověda. Praha: J. Laichter, 1906, s. 386.

² Pinz, J. Přirozenoprávní theorie a moderní právní stát. Nymburk: OPS, 2010, s. 98.

³ Porov. Jellinek, G. Opus citatum, s. 255-256.

⁴ Vid'. Pinz, J. Opus citatum, s. 97.

⁵ Jellinek, G. Opus citatum, s. 388.

⁶ Pričom bola silno ovplyvnená ekonomickou teóriou fyziokratizmu, v skratke vyjadrenou heslom: „laissez faire, laissez passer, le monde va de lui, meme“.

zvláště ústavou) stanovená přesná pravidla pro činnost státních orgánů a všech veřejnoprávních subjektů, jakož i soukromých právnických a fyzických osob.“⁷ Tento přístup, ktorý ako jediný hlavný definičný znak uvádza zákonnosť, sa nazýva formálne (legalistické) poňatie právneho štátu, resp. tradičný alebo klasický právny štát.

Kritika tejto koncepcie, najmä v súvislosti s uplatňovaním sociálno-politickej a ekonomickej doktríny liberalizmu, sa objavuje už po prvej svetovej vojne. Na jednej strane sa prejavuje ako odozva na prehlbovanie spoločenských nerovností, ktorá zdôrazňuje potrebu sociálno-regulačných funkcií štátu, na strane druhej ako úvahy o spôsoboch demokratizácie vtedajšieho štátneho zriadenia. Výsledkom bol vznik „ideologie státního intervencionismu jako protiklad ideologie liberalistické, čemuž odpovídá i ideologie státu sociálně-politického a contrario liberalistického ‚státu právního‘“⁸. Tento filozofický posun v demokratickom a sociálnom aspekte právneho štátu zaznamenávame po porážke nacizmu a fašizmu v ústavách mnohých európskych štátov.⁹

Hoci nebolo vytvorená univerzálna koncepcia moderného a demokratického právneho štátu, medzi jeho základné rysy radíme viazanosť štátu právom, dodržiavanie ľudských práv, del’bu moci a demokratický charakter štátu.¹⁰

2. Demokratická legitimita štátu

„Demokracii pak v soudobém evropském kontextu můžeme definovat jako politickou metodu, jejímž prostřednictvím se uskutečňuje moc lidu a vytváří se vůle státu.“¹¹ Ve státě absolutním určuje obsah zákona vůle monarchy – *regis voluntas suprema lex*. V liberálním státě závisí obsah zákona na vůli parlamentu – *lex est quod parlamentum iussit*. A konečně ve státě demokratickém má být zákonem vůle lidu – *lex est quod populus iussit*.¹²

Berúc do úvahy normatívny význam demokratickej ideológie¹³ nás bude pri posudzovaní demokratickej legitimacy súdnej kontroly ústavnosti zaujímať jej aplikácia pri obsadzovaní štátnych orgánov. Rozlišujeme demokratické formy obsadzovania funkcií, medzi ktoré patrí lós a voľba a ostatné byrokratické formy, hlavne menovanie. „Ve státním zřízení se

⁷ Gerloch, A. Teorie práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 216.

⁸ Vybral, V. Řízené hospodářství. Sociální problémy, IV. 1935, č. 4., s. 299. Cit. podľa Pinz, J. Opus citatum, s. 171.

⁹ „Spolková republika Nemecko je demokratický a sociálny spolkový štát“, „Francúzsko je nedeliteľná, laická, demokratická a sociálna republika“, „Španielsko sa ustanovuje ako demokratický a sociálny právny štát“ (vid’ testy príslušných ústav).

¹⁰ Gerloch, A. Opus citatum, s. 192.

¹¹ Pavlíček, V. a kol. Ústavní právo a státověda. I. díl. Obecná státověda. Praha: Linde, 1998, s. 176-177.

¹² Pinz, J. Opus citatum, s. 163.

¹³ Z. Neubauer rozlišuje normatívnu (vláda ľudu) a teleologickú zložku (vláda pre ľud) demokratickej ideológie (Neubauer, Z. Státověda a teorie politiky. Praha: SLON, 2006, s. 273).

ona normatívni ideologie uplatňuje tak, že lid vládne sám nebo svými zmocněnci. Dosazování normotvůrců se děje výhradně buď lidovou volbou (originálně, pozn. aut.), nebo druhotným dosazováním (derivativně, pozn. aut.), na jehož počátku je vždy orgán dosazený přímo lidovou volbou.“¹⁴ Každý ďalší orgán vyberaný ako normotvorca orgánom derivatívnym stráda demokratickú legitimitu.

Okrem suverenity ľudu náleží k demokracii aj ďalší, naväzujúci princíp kontroly vládnych ovládanými. „Tu nepostačujú funkce parlamentní oposice nebo vůbec tzv. kontrolní funkce moci zákonodárné vůči moci výkonné. Jde o kontrolní mechanismy občanské společnosti počínaje veřejným míněním, sdělovacími prostředky až po institucionalisované formy občanské kontroly.“¹⁵

Pre účely nášho výskumu považujeme za základné demokratické zásady, ktorými budeme premeriavať inštitút súdnej kontroly ústavnosti, demokratický spôsob obsadzovania právotvorných (po prípade tiež právo rušiacich) štátnych orgánov, demokratický spôsob ich rozhodovania a demokratické formy ich kontroly.

3. Ústava, ústavnosť a ústavný štát

O možnosti súdnej kontroly ústavnosti má zmysel hovoriť len v štáte ústavnom. Teda v takom štáte, kde „běžné zákony i další předpisy jsou poměřovány ústavou a ústavním řádem je vytvořen orgán, v jehož kompetenci je rozhodovat o ústavnosti zákonů.“¹⁶ Podstatou ústavného štátu je existencia kvalifikovanej ústavy, ktorá spočíva v ústavnom obmedzení moci štátnych orgánov. Nemožno ho stotožňovať so štátom právnym, hoci ich význam býva zamieňaný alebo stotožňovaný.¹⁷ Podľa toho rozlišujeme dve roviny ústavného štátu: formálnu – existencia platnej ústavy a materiálnu – stav, keď všetky právne akty sú v súlade s ústavou a je vytvorený mechanizmus, ktorý tento súlad zabezpečuje. Tento stav nazývame ústavnosť, pričom rozlišujeme dve zložky ústavnosti právnych aktov.

Pod formálnou ústavnosťou rozumieme dodržanie procesu, ktorý ústavný poriadok¹⁸ na vydanie daného aktu stanoví, pod ústavnosťou materiálnou súlad jeho obsahu s obsahom ústavy.¹⁹

---

¹⁴ Ibidem, s. 273.

¹⁵ Pinz, J. Opus citatum, s. 174.

¹⁶ Pavlíček, V. Opus citatum, s. 47.

¹⁷ K významu pojmov právny štát, policajný štát, ústavný štát, zákonný štát, správny štát, súdny štát vid'. Pinz, J. Opus citatum, s. 190-195.

¹⁸ Pojem ústavy sa tu rozširuje o ďalšie právne predpisy upravujúce legislatívny (resp. iný právotvorný) proces. (Porov. Blahož, J. Soudní kontrola ústavnosti. Srovnávací pohled. Praha: ASPI Publishing, 2001, s. 26). Pod pojmom „ústavný poriadok“ máme na mysli ako český ekvivalent termín „ústavní řád“, nie v českej ústave užívaný pojem „ústavný pořádek“.

„Ústavu lze formálně vymezit jako základní zákon (zákony); její základní povaha tkví v nadřazenosti nad ostatními zákony²⁰ a ve vrcholné společenské důležitosti.“²¹ Vo formálnom zmysle ide o súhrn právnych prameňov najvyššej právnej sily. V materiálnom môžeme pod pojem ústavný poriadok zahrnúť ďalšie právne pramene priamo upravujúce ústavno-právne vzťahy ako napr. predpisy upravujúce legislatívny proces, zákony s výslovným zmocnením v ústave, tzv. voľné hľadanie zmyslu ústavy či ústavné zásady a obyčaje. Je potom otázkou platnej právnej úpravy, v akom zmysle sa kontrola ústavnosti prevádzkuje.²²

4. Súdna kontrola ústavnosti

Všeobecne, bez toho, aby sme sa púšťali do podrobnejšej analýzy teórie kontroly, máme za to, že „pojem kontrola predpokladá dva elementy, totiž *přezkum a sankci*. Přezkum spočívá ve dvou interpretacích. Jednak ve výkladu přezkoumávaného aktu, a poté ve výkladu toho ustanovení ústavy, které má být aplikováno.“²³

Pod právnou kontrolou ústavnosti rozumieme kontrolu všetkých normatívnych i individuálnych právnych aktov z hľadiska ich ústavnosti a podľa toho, aký orgán ju vykonáva ju delíme súdnu a mimosúdnu (legislatívnu, exekutívnu). Je vykonávaná buď pomocou všeobecného (všeobecná súdna kontrola ústavnosti) alebo špecializovaného súdu (špecializovaná súdna kontrola ústavnosti). Aj v rámci týchto kategórií rozlišujeme, či túto kontrolu vykonáva jeden, spravidla najvyšší súdny orgán (najvyšší súd – všeobecná koncentrovaná kontrola ústavnosti, po prípade k tomuto účelu zriadený ústavný súd – ústavné súdnictvo) alebo má túto právomoc celá sústava súdov všeobecných alebo ústavných (ako napr. v Spojených štátoch amerických – *judicial review*²⁴).

Právomoci štátnych orgánov v aplikácii práva (a teda aj v právnej kontrole ústavnosti) determinujú povahu štátu vo vzťahu k verejnej správe. Zákonný štát je definovaný nadradenosťou zákona nad ostatnými formami prameňov práva. V správnom štáte „*při*

---

¹⁹ Máme na mysli ústavu rigidnú, pretože pri flexibilnej ústave by šlo o nepriamu novelizáciu na základe zásady *lex posterior derogat legi priori*. Toto materiálne obmedzenie môže byť dané pozitívne (ústavný rámec zákonnej úpravy) alebo negatívne (čo už zákon regulovať nesmie). K tomu vid' Pinz, J. *Vigilie nad bezprostřední platnosti ústavních svobod in Listina a současnost*. Sborník příspěvků sekce ústavního práva, přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právní dny 2010. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2010, s. 170.

²⁰ V prípade flexibilných ústav ide len o psychologickú nadradenosť (pozn. aut.).

²¹ Pavliček, V. *Opus citatum*, s. 160.

²² Porov. Wagnerová, E. *Ústavní soudnictví*. Praha: Linde, 1996, s. 21-22. Kým napr. v Rakúsku je súdna kontrola ústavnosti formálna, vo Švajčiarsku sa praktizuje kontrola materiálna.

²³ Wagnerová, E. *Opus citatum*, s. 21.

²⁴ K významu pojmu *judicial review* vid'. Blahož, J. *Opus citatum*, s. 14.

*zachování určité podřazenosti exekutivy vůči legislativě staví právní řád správu na stejnou rovinu se soudnictvím a rozděluje kompetence mezi nimi ve prospěch správy.*²⁵ Podstata soudního státu spočívá na zásadě čo největšej aplikácie zákonov súdmi. „*Nedostatek objektivisace aktů exekutivy cestou soudního přezkoumávání není slučitelný s principem moderního právního státu. Stejně tak ovšem nadřazenost moci soudní nad mocí výkonnou a mocí zákonodarnou, tedy jakási justiční omnipotence zcela odporuje těmto principům.*“²⁶

5. SúčasnÉ typy súdnej kontroly ústavnosti

Klasifikujúc podľa orgánu vykonávajúceho súdnu kontrolu ústavnosti poznáme päť základných typov.

1. Všeobecná súdna kontrola ústavnosti difúzneho charakteru – Všetky všeobecné súdy sú oprávnené ku kontrole ústavnosti, ale najdôležitejším je najvyšší všeobecný súd, kde sa kauza opravnými prostriedkami väčšinou dostane. Poznáme ju z Spojených štátov amerických, ďalších bývalých britských kolónií, z niektorých štátov latinskej Ameriky, z Japonska a Škandinávie.

2. Všeobecná súdna kontrola ústavnosti koncentrovaného a centralizovaného typu – Kontrolu vykonáva najvyšší všeobecný súd, resp. jeho plénum. Aplikuje sa vo Švajčiarsku.

3. Špecializované a koncentrované ústavné súdnictvo – Je vytvorený zvláštny orgán súdneho typu, ktorý má právomoc súdnej kontroly ústavnosti. Vykonáva sa predovšetkým v štátoch strednej, južnej a východnej Európy (Nemecko, Rakúsko, Česko, Slovensko, Taliansko atď.)

4. Zmiešaný typ súdnej kontroly ústavnosti – Každý všeobecný súd je oprávnený ku kontrole ústavnosti, ale existuje k tomuto účelu aj zvláštny orgán. Je v Grécku, Portugalsku či Brazílii.

5. Bez súdnej kontroly ústavnosti – Považujeme to za samostatný zvláštny druh. Aplikuje sa v Holandsku²⁷ či Veľkej Británii.

Je potrebné si ešte rozdeliť právomoci orgánov súdnej kontroly ústavnosti:²⁸

---

²⁵ Pinz, J. Opus citatum, s. 194.

²⁶ Pinz, J. Opus citatum, s. 195.

²⁷ Vid' čl. 120 holandskej ústavy; Kortman, C. A. J. M. Bovend'Eert, P. P. T. Dutch constitutional law. The Hauge, London, Boston: Kluwer Law International, 2000, s. 322-323.

²⁸ Porov. Blahož, J. Opus citatum, s. 266-267.

A. Kontrola ústavnosti všeobecne záväzných normatívnych právnych aktov. Delíme ju na Preventívnu a následnú, ktorá sa uskutočňuje vo forme abstraktnej alebo konkrétnej incidentnej kontroly.

B. Ústavné sťažnosti jednotlivcov pre porušenie ich ústavných práv

C. Kompetenčné spory medzi najvyššími štátnymi orgánmi

D. Spory vyplývajúce z federatívneho usporiadania.

E. Iné. Napr. Rozhodovanie o protiústavnosti politických strán.

V našej práci nás bude zaujímať kontrola všeobecne záväzných normatívnych právnych aktov, hlavne zákonov, pretože práve jej demokratická legitimita je najotáznejšia.

II. Historická genéza a stručný vývoj súdnej kontroly ústavnosti²⁹

1. Historický vývoj vo Veľkej Británii

Prvky právnej kontroly zákonov súdnym orgánom tu nachádzame v činnosti *Privy Council*³⁰, ktorý mal právomoc posudzovať súlad zákonov zámorských území so zákonmi britského parlamentu a v *Court of Common Pleas*³¹, hlavne počas úradovania predsedu E. Cokea. V rozhodnutí v *Dr. Bohnam Case* z roku 1610 argumentuje, že „*soud má právo rozhodnout o neplatnosti zákona, je-li zřejmě vadný, to jest, v rozporu s Common Law a s reason.*“³²

Filozofické východiská tejto doktríny by sme našli v mnohosti prameňov práva, keď sudcovská či obyčajová tvorba práva nepožíva nižšiu legitimitu ako parlamentná. Normotvorba bola v tej dobe chápaná viac ako nachádzanie (*law declaring*), menej ako tvorba práva (*law making*). *Common law* síce nebolo pre parlament nedotknuteľné, ale z dôvodu rozporu s *fundamental law*³³, ktorú podoprel aj prehlásením prirodzeného práva

²⁹ Máme na mysli ústavu v materiálnom zmysle.

³⁰ Tajná kráľovská rada – Porov. Blahož, J. Opus citatum, s. 31.

³¹ Súd žalôb všeobecného práva – Porov. Ibidem, s. 31.

³² Coke, 114a, 77 Eng.Rep. 646 (C.P. 1610). Cit. podľa Blahož, J. Ibidem, s. 32.

³³ Porov. Wagnerová, E. Ústavní soudnictví. Linde. Praha 1996, s. 11. Coke v jednom rozhodnutí z roku 1610 prehlásil prirodzené právo za súčasť anglického práva – Porov. Blahož, J. Opus citatum, s. 32.

za nezameniteľnú súčasť anglického práva.³⁴, by aplikácia daného zákona nebola možná. Táto koncepcia však v Británii svoje uplatnenie nakoniec nenašla.

2. Historický vývoj v Spojených štátoch amerických

Za teoretického tvorca súdnej kontroly ústavnosti možno považovať A. Hamiltona. Názory, že autorita orgánu kontroly ústavnosti musí byť vyššia ako autorita orgánu, ktorý kontrolovaný akt vydal, odmieta s tým, že je absurdné snažiť sa podriaadiť rozhodnutia profesionálnych právnikov prieskumu laickými politikmi. Na základe princípu obmedzenej vlády sú síce podľa neho teoretické spory o prioritě súdnej či zákonodarnej moci irelevantné, keďže zvrchovaná je len moc a vôľa ľudu, vyjadrená v ústave, no druhým dychom dodáva, že súdy by mali pôsobiť ako brzda voči legislatíve. Súdnú moc považoval za najslabší mocenský článok, ktorý je úplne neschopný mocensky si uzurpovať právomoci.

James Iredell, neskorší sudca najvyššieho súdu v kauze *Bayard vs. Singleton* argumentuje, že je povinnosťou Najvyššieho súdu chopiť sa právomocí, ktoré mu ústava síce *expressis verbis* nepriznáva, ale logicky vyplývajú z konštrukcie ústavy.³⁵ Prof. Corwin pridáva, že už „*tvorcovia ústavy anticipovali určitý druh judicial review*“³⁶, a teda tento právny inštitút nie je len logickým dovodením konceptu americkej ústavnosti, čo potvrdzuje aj sám Hamilton, ktorý tvrdí, že súdna kontrola ústavnosti zákonov je inherentnou súčasťou princípu obmedzenej vlády a v jej rámci existuje, pokiaľ nie je ústavou výslovne vylúčená.³⁷ Napriek jemným legitimačným rozdielom majú tieto koncepty spoločné to, že súdna kontrola ústavnosti bude znamenať len prísne právno-technické porovnanie s ústavným textom a že v pochybnostiach sa má aplikovať prezumpcia ústavnosti zákona. Zákon musí byť „*unconstitutional beyond dispute*“ (bezpochyby neústavný).³⁸

Oproti tomu koncepcia J. Marshalla³⁹ poníma *judicial review* ako prieskum ústavnosti na základe voľného hľadania zmyslu ústavy, keďže tá má slúžiť americkému ľudu po mnoho generácií, a preto musí Najvyšší súd pružne reagovať na meniace sa potreby spoločnosti.⁴⁰ Hoci v angloamerickej právnej kultúre sa sudcovská tvorba práva pokladá za jeden

---

³⁴ Coke, 1, 4b (1610) – súdne rozhodnutie z roku 1610

³⁵ Z listu J. Iredella z 26.8. 1787, in Bernard Schwartz, *The Bill of Rights: A Documentary History*, N. Y. 1971. Cit. podľa Wagnerová, E. *Opus citatum*, s. 13.

³⁶ Corwin, E. *The Constitution as Instrument nad as Symbol*, *The American political Sciences Review*, 1936, s. 1078. Cit. podľa Blahož, J. *Opus citatum*, s. 35.

³⁷ Blahož, J. *Opus citatum*, s. 35.

³⁸ Blahož J. *Opus citatum*, s. 35, Wagnerová, E. *Opus citatum*, s. 13.

³⁹ Štvrtý predseda Najvyššieho súdu USA (1801-1835), známy z kauzy *Marbury vs. Madison* (1803), od ktorej sa datuje začiatok súdnej kontroly ústavnosti v Spojených štátoch amerických.

⁴⁰ Blahož, J. *Opus citatum*, s. 37.

z právnych prameňov, sudca pri rozhodovaní nemôže uplatňovať zákonodarnú moc, a teda judge-made-law musí mať prirodzenoprávny charakter. „Vychádza z princípov práva a spravodlivosti prevládajúcich nad ústavou, ... človekom nevytvorených, ktoré sú vyvoditeľné z ľudskej podstaty a ktoré človek môže vyjadriť v ústave .... Ak ich ústava nevyjadrí alebo vyjadrí nedostatočne, aj tak platia a interpretácia ich má odhaľovať.“⁴¹

3. Historický vývoj vo Francúzsku

Napriek prirodzeno-právnemu poňatiu Prehlásenia práv človeka a občana, ktorý by v určitom smere (ochrana prirodzených práv pred zásahom štátu) nabádal k zavedeniu súdnej kontroly ústavnosti podľa amerického vzoru, bola takáto koncepcia z dôvodov právno-filozofických i politicko-historických neprípustná.⁴² Realitou sa stala predbežná kontrola podľa návrhov Abbého Sieyésa v dobe Konzulátu a I. cisárstva. Zdanlivý rozpor medzi jusnaturalistickou koncepciou francúzskej ústavnosti a suverenitou parlamentu sa dá vysvetliť poukázaním na „typickú osvícenskú konštrukciu, v níž *volonté général* splýva s tým, čo je rozumné.“⁴³ Pokusy o zavedenie súdnej kontroly ústavnosti v rokoch 1840-1848, resp. skúmanie formálnej ústavnosti za III. republiky⁴⁴ boli len epizódou.

4. Historický vývoj v nemeckej právnej oblasti

Prvky súdnej kontroly ústavnosti v nemeckej právnej oblasti vychádzali z potreby riešenia kompetenčných sporov medzi centrom a miestnymi feudálmi. Už Ríšsky komorný súd (1495) bol oprávnený rozhodovať spory týkajúce sa porušenia zemského mieru a posudzovať súlad zemského práva s právom cisárstva.⁴⁵ Saská ústava (1830) oprávňovala Štátny súdny dvor rozhodovať kompetenčné spory a prehlasovať zákony za neústavné. Takéto rozhodnutia mohli byť zmenené oboma komorami zákonodarného zboru a na základe sťaženej procedúry pre zmenu ústavy.⁴⁶ Frankfurtská ústava (1849) zavádza okrem obdobného aj právomoc Ríšskeho súdu posudzovať sťažnosti občanov pre porušenie práv

---

⁴¹ Corwin, E. The Bacon Lectures on the Constitution of the United States: Boston, 1939, s. 5. Cit. podľa Blahož, J. Opus citatum, s. 39.

⁴² Jednak Rousseauova suverenita ľudu a Montesquieho del'ba moci, jednak zlé skúsenosti s kráľovskými súdmi.

⁴³ Wagnerová, E. Opus citatum, s. 14.

⁴⁴ Francúzsky Kasačný súd v roku 1923 vo svojom rozhodnutí prehlásil, že je oprávnený skúmať formálnu ústavnosť zákonov.

⁴⁵ Blahož, J. Opus citatum, s. 50.

⁴⁶ Ibidem, s. 44.

garantovaných ústavou. Hoci nikdy nenadobudla účinnosť, stala sa modelovým príkladom do budúcnosti.⁴⁷

5. Historický vývoj v Československu

Podobne ako v Rakúsku vzniká v Československu koncentrované a špecializované ústavné súdnictvo po páde monarchie. Keďže podľa čl. 2 tzv. recepčného zákona „*veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*“,⁴⁸ dostalo sa do československého právneho poriadku mnoho noriem odporujúcich princípom demokratického štátu. Tento dočasný stav bol formálne odstránený čl. I odst. 1 tzv. uvádzacieho zákona, ktorý stanovil, že „*zákony odporující ústavní listině, jejím součástkám a zákonům ji měnícím a doplňujícím jsou neplatné.*“⁴⁹ Aj v dôsledku toho dostal novo konštituovaný ústavný súd podľa čl. II právomoc ústavného prieskumu zákonov.

Československá koncepcia ústavného súdnictva vychádzala zo striktného posudzovania dotknutého zákona a ústavného textu – koncepcia nadústavného práva sa neuplatnila. V dôvodovej správe k zákonu o Ústavnom súde⁵⁰ sa uvádza, že „*Ústavním soudem zásadne nedotknutelnými, zůstávají veškeré zákony, které označují se výslovně za ústavní.*“⁵¹

6. Zhrnutie

V angloamerickej právnej kultúre vznikol inštitút súdnej kontroly ústavnosti pri pluralite prameňov práva: *judge-made-law* a historického poňatia *common law*, ktoré neboli absolútne meniteľné ani rozhodnutím zákonodarného zboru. V Spojených štátoch amerických boli tieto tendencie ešte umocnené historicky negatívnym vzťahom k anglickému parlamentarizmu a prirodzeno-právnym charakterom ústavy. Súdna kontrola ústavnosti je podľa jej obhajcov inherentnou súčasťou ústavného systému. Korunku tomu dodáva zásada *checks and balances*, podľa ktorej súdna moc pôsobí ako brzda voči moci zákonodarnej.

V kontinentálnej Európe uznávaná Rousseauova teória suverenity ľudu pretavená do suverenity zákona, ktorý sa stáva hlavným prameňom práva, vynásobená zlou historickou skúsenosťou s monarchistickými súdmi, odmieta sudcovskú tvorbu práva vôbec,

---

⁴⁷ Ibidem, s. 44.

⁴⁸ Zákon č. 11 Sb. z. a n. ze dne 28. 10. 1918 o zřízení samostatného státu československého

⁴⁹ Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n. ze dne 29. 2. 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky

⁵⁰ Zákon č. 162/1920 Sb. z. a n., o Ústavním soudě

⁵¹ Peška, Z. Československá ústava a zákony s ní souvisele, I.: Praha, 1935, s. 435. Cit. podľa Blahož, J. Opus citatum, s. 55.

a Montesquieho princíp del'by moci nepripúšťa ich vzájomné ingerencie. Aj keď by prirodzeno-právny charakter francúzskej ústavnosti navádzal na možnosť súdnej kontroly legislatívy, osvietenská koncepcia stotožňujúca *volonté générale* s rozumom logicky takéto dôvody nevidí. Tieto rozpory vyústili do preventívnej kontroly ústavnosti.

V politicky roztrieštenom Nemecku vznikajú prvky ústavného súdnictva hlavne z potreby zosúladiť právny poriadok okrajových častí a centra. Neskôr v prvej polovici 20. storočia sa pridáva sa ďalší podstatný dôvod – „*vykonáva funkci skutočného ochránce menšiny proti zásahom väčšiny, jejíž vláda je únosná jen tím, že je vykonávána zákonně... Když podstata demokracie není spatřována v neomezeném panství většiny, ale ve stálém kompromisu mezi skupinami lidu zastoupenmi v parlamentu většinou a menšinou, pak je ústavní soudnictví zvlášť kvalifikovaným sjednocujícím prostředkem jak uskutečňovat ideu... a zabránit diktatuře většiny, která není sociálnímu smíru o nic méně nebezpečná než diktatura menšiny.*“⁵²

Zvláštna časť

III. Druhy záväznosti rozhodnutí v otázke ústavnosti zákonov

Pri kritike modelov súdnej kontroly ústavnosti je nutné vychádzať z právomocí, ktorými dané orgány disponujú. Je to predovšetkým z dôvodu rozdielne vyžadovanej kvantity demokratickej legitimity oprávneného orgánu. Najpodstatnejšie bude akcentovať na druhy záväznosti rozhodnutí o neústavnosti právnej normy, resp. jej neústavného výkladu.

a) Záväznosť *inter partes*

V tomto prípade sa meritórne súdne rozhodnutie rozširuje o ústavný rozmer. „*Ve všech skandinávských zemích s výjimkou Finska je soudní rozhodnutí otázky ústavnosti považováno za právně relevantní pouze pro zúčastnené strany (je tedy jeho účinek podstatně užší než v USA vzhledem k tomu, že tyto země – stejně jako Švýcarsko – neznají zásadu stare*

---

⁵² Z prednášky Heinricha Triepela na zhromaždení znalcov ústavného práva vo Viedni roku 1928. Cit. podľa Blahož, J. Opus citatum, s. 46.

decisis).⁵³ Podobne je to v niektorých krajinách latinskej Ameriky, aplikujúcich všeobecnú difúziu kontrolu ústavnosti (Argentína, Mexiko).⁵⁴ Aj v Japonsku sa nakoniec teória i prax priklonila k relatívnej záväznosti rozhodnutí.⁵⁵

b) Záväznosť na základe zásady *stare decisis*

Podľa čl. III odst. 2 Ústavy Spojených štátov amerických sa federálna sudcovská moc vzťahuje na vymenované prípady sporov – *cases and controversies*. „*Vo všeobecnosti to znamená, že sudy nemôžu vydávať ‘poradné stanoviská’; nemôžu rozhodovať ‘politické otázky’*”.⁵⁶ Súdne rozhodnutie v konkrétnom spore je záväzné *inter partes*. Keďže v angloamerickom právnom systéme je súdnym precedensom priznaný status prameňa práva, máva tá časť súdneho rozhodnutia, ktorá sa stáva precedensom všeobecnú záväznosť. „*Je třeba rozlišovat Ratio decidendi obsahující právní výklad, zda právní předpis je či není v souladu s ústavou, a zásadní právní zdůvodnění (tj. obecně závaznou interpretaci jak ústavy tak onoho právního předpisu), proč tomu tak je. Obě složky Ratio decidendi tvoří nedílný celek a stávají se obecně závaznou součástí právního řádu.*”⁵⁷ V Spojených štátoch amerických bolo vyvodenie všeobecnej záväznosti výroku o neústavnosti aplikovanej právnej normy i jeho odôvodnenia možné len na základe zásady *stare decisis*. Sudy tu plnia kvazilegislatívnu funkciu.⁵⁸

S obdobnou právnou úpravou⁵⁹ sa stretávame aj: v Kanade, Austrálii, na Novom Zélande, v Juhoafrickej republike, Írsku, Indii, Pakisatne, Srí Lanke a v niektorých štátoch juhovýchodnej Ázie a Afriky (Malajzia, Ghana).

c) Záväznosť *erga omnes*

Všeobecnú záväznosť rozhodnutí o neústavnosti zákona nachádzame v štátoch aplikujúcich model špecializovanej a koncentrovanej kontroly ústavnosti.⁶⁰ Najďalej ide

---

⁵³ Blahož, J. Opus citatum, s. 214.

⁵⁴ Porov. Ibidem, s. 217.

⁵⁵ Porov. Ibidem, s. 224.

⁵⁶ Stone, G. R. Seidman, L. M. Sunstein, C. R. Tushnet, M. V. Constitutional law. 3. vyd. New York: Little, Brown and Company, 1996, s. 88.

⁵⁷ Blahož, J. Opus citatum, s. 100.

⁵⁸ Ibidem, s. 201.

⁵⁹ Až na niektoré výnimky ako napr. inštitút ústavnej sťažnosti v Malajzii alebo právomoc kanadského federálneho súdu a indického najvyššieho súdu vydávať na žiadosť vlády (Kanada), resp. prezidenta (India) poradné vyjadrenie – tzv. Advisory Opinion. K tomu porov. Blahož, J. Opus citatum, s. 204-205.

⁶⁰ Napr.: čl. 62 odst. 2 francúzskej ústavy; § 31 zákona o Spolkovom ústavnom súde (Nemecko); čl. 139 odst. 2, 140 odst. 7 rakúskej ústavy; §56 odst. 4, 60 odst. 2, 64 odst. 2 zákona o Ústavnom súdnom dvore (Rakúsko); čl. 136 talianskej ústavy; čl. 89 odst. 2 českej ústavy, čl. 125 odst. 6 slovenskej ústavy.

nemecká právna úprava⁶¹, podľa ktorej majú rozhodnutia ústavného súdu v ústavných otázkach právnu silu zákona. „V Nemecku považuje jak konstitucionalistika tak i soudci Spolkového ústavního soudu obecnou závaznost ratio decidendi za pozitivně vyřešenou. Ratio decidendi je považováno za obecně závaznou neoddělitelnou součást rozhodnutí italského Ústavního soudu. Totéž platí o vykonatelných nálezech rakouského Ústavního soudního dvora.“⁶²

Rovnako v českej konstitucionalistike sa objavuje postoj, že názor popierajúci všeobecnú záväznosť *ratio decidendi* „je zcela neudržitelny a chybný, neboť ve svých důsledcích popírá samu podstatu funkčnosti soudní kontroly ústavnosti ... ten, kdo zastává názor, že obecně závazným je pouze výrok Ústavního soudu, nikoli nosné důvody, které k němu Ústavní soud vedly, popírá samu podstatu ústavního soudnictví, a tedy ve svých důsledcích ústavní soudnictví vůbec. Demokratické státy nezavádějí ústavní soud proto, aby se stal pouhým pasivním strážcem ústavnosti, ale především z toho důvodu, aby svým rozhodováním právo ústavní a zákonné v každodenním životě nalézal, a tak kultivoval demokratickou ústavnost a rozvíjel princip právního státu včetně ostatních základních demokratických principů ústavnosti.“⁶³

Na druhej strane prof. Pavlíček považuje za „závazná pouze vlastní rozhodnutí, tedy výrok (enunciát) Ústavního soudu, nikoli odůvodnění, a zejména ne ty části odůvodnění, která obsahují hodnocení historie a jiné nezávazné názory, které jsou předmětem svobodného vědeckého bádání ve smyslu čl. 15 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.“⁶⁴

Podľa nášho názoru nie je správne priznať českému Ústavnému súdu právomoc vydávať rozhodnutia, ktorých *ratio decidendi* bude všeobecne záväzná. V Českej republike je sudca viazaný len zákonom⁶⁵ a občanov by už neospravedlňovala len neznalosť práva, ale aj neznalosť rozhodnutí Ústavného súdu, čo je z hľadiska právnej istoty neprípustné. Ústavný súd by takto získal právomoc zákonodarcu nielen negatívneho (rušiť zákony), ale aj pozitívneho, keďže by tým konkretizoval vôľu ústavodarcu, čo je právomocou legislatívy. Takýto orgán by musel spĺňať oveľa vyššie kritéria demokratickej legitimacy, ako je tomu dnes v Českej republike.

---

⁶¹ § 31 zákona o Spolkovom ústavnom súde.

⁶² Blahož, J. Opus citatum, s. 318.

⁶³ Ibidem, s. 458-459.

⁶⁴ Pavlíček, V. Hřebejk, J. Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 1. díl. Ústavní systém. Praha: Linde, 1998, s. 308.

⁶⁵ Samozrejme, tiež ústavným poriadkom a medzinárodnými zmluvami podľa čl. 10 Ústavy.

IV. Spôsob výberu členov orgánu súdnej kontroly ústavnosti v jednotlivých právnych systémoch

Systémy klasifikujeme predovšetkým podľa druhu a vplyvu štátnych mocí, ktoré sa na kreovaní tohto orgánu podieľajú.

1. Priorita výkonnej moci

Pod výkonnou mocou tu rozumieme právomoc hlavy štátu prezidentských systémov alebo vlády parlamentných systémov.

a) Výhradná právomoc exekutívy

Tento model nachádzame v krajinách Britského spoločenstva národov a v Japonsku. V Kanade 9 sudcov federálneho súdu menuje síce kráľovná, ale prakticky kabinet, v Indii menuje 8 sudcov federálneho Najvyššieho súdu prezident, rovnako v Ghane a podobne sú menovaní exekutívou sudcovia najvyšších súdov aj v Austrálii, na Novom Zélande, na Srí Lanke, v Juhoafrickej republike, v Írsku a Malajzii.⁶⁶ V Japonsku je tiež ustanovovanie členov orgánu súdnej kontroly ústavnosti výhradne záležitosťou exekutívy.⁶⁷

Právne systémy s týmto typom výberu ústavných sudcov buď uznávajú zásadu *stare decisis*, alebo ako v prípade Japonska sú tieto rozhodnutia záväzné len *inter partes*. Kreačný orgán tu predstavuje vláda, ktorá je zodpovedná zákonodarnému zboru, teda orgánu s originálnou demokratickou legitimitou alebo prezident volený ľudom.

b) Účasť legislatívneho orgánu

Právomoc výberu kandidátov do funkcie má síce výkonná moc, ale nutnou podmienkou dokonania menovacieho procesu je súhlas orgánu legislatívy. Typickým príkladom sú Spojené štáty americké. Prezident tu menuje sudcov Najvyššieho súdu so súhlasom Senátu. „Z toho vyplýva, že prezident má príležitosť ustanovovať sudcov, ktorý zdieľajú jeho názor. Menovacia právomoc je dôležitá v kontrolovaní smerovania Najvyššieho súdu.“⁶⁸ V praxi je politický názor menovaného sudcu veľmi dôležitým, ak nie najdôležitejším kritériom.⁶⁹ Napriek tomu „nemožno pominúť rolu Senátu ... Obzvlášť v obdobiach keď prezident stráda stranícku či ideologickú podporu v Senáte, sa dôležitosť

⁶⁶ Blahož, J. Opus citatum, s. 204

⁶⁷ Wagnerová, E. Opus citatum, s. 34.

⁶⁸ Stone, G. R. Seidman, L. M. Sunstein, C. R. Tushnet, M. V. Opus citatum, s. 77-78.

⁶⁹ K praxi menovania federálnych sudcov podľa politickej príslušnosti viď Blahož, J. Opus citatum, s. 73-74.

vplyvu senátorského schvaľovania zvyšuje. Približne jedna pätina prezidentských nominácií sa stretáva s negatívnou odozvou.“⁷⁰ Obdobný spôsob výberu je aj v Argentíne⁷¹ či Rusku.⁷²

V Spojených štátoch amerických sa vychádza z precedentálnej záväznosti rozhodnutí a v latinskej Amerike požívajú rozhodnutia relatívnu záväznosť.

Treba ešte poznamenať, že tieto štáty, kde horné komory zastupiteľských zborov dávajú súhlas s menovaním ústavného sudcu, resp. sudcu najvyššieho súdu, sú federáciami, a teda aj zmysel a zloženie týchto komôr je prispôsobené federatívnemu usporiadaniu.

2. Menovanie hlavou štátu, ktorá nie je súčasťou vlády

Hoci je v parlamentných systémoch hlava štátu často radená pod výkonnú moc, musíme ju od kolegov z prezidentských systémov odlíšiť, pretože jej právomoci, ale aj spôsob voľby sú odlišné.

a) Menovanie po súhlase legislatívneho orgánu

Tento spôsob výberu ústavných sudcov sa nápadne podobá predchádzajúcemu, americkému modelu, s tým rozdielom, že v parlamentných systémoch nie je hlava štátu minimálne de facto rozhodujúcim orgánom výkonnej moci. Ďalšou odlišnosťou je, že prezident parlamentnej republiky je väčšinou volený zákonodarným zborom, kým prezident prezidentského systému je volený ľuďom.

Do tohto modelu zaraďujeme predovšetkým Českú republiku, ktorej je venovaná zvláštna časť, kde bude tento spôsob vysvetlený podrobnejšie.

b) Menovanie na návrh legislatívneho orgánu (po prípade exekutívy)

V tomto modeli má legislatíva právomoc vybrať okruh kandidátov, z ktorých potom hlava štátu menuje predpísaný počet ústavných sudcov. Príslušný orgán, zákonodarný zbor alebo vláda, vyberie vyšší počet kandidátov ako obsadzovaných miesto (terno), pri výbere z ktorých má prezident voľnú ruku.

Prezident Slovenskej republiky menuje podľa čl. 134 odst. slovenskej ústavy ústavných sudcov na návrh Národnej rady, pričom tá navrhuje dvojnásobný počet kandidátov ako má prezident menovať. Zaujímavosťou je, že návrhy na voľbu kandidátov môže podať mnoho rôznych subjektov: poslanec Národnej rady, vláda, predseda Ústavného súdu,

⁷⁰ Stone, G. R. Seidman, L. M. Sunstein, C. R. Tushnet, M. V. Opus citatum, s. 78.

⁷¹ Čl. 99 odst. 4 argentínskej ústavy. In Flanz, G. H. Constitutions of the countries of the world. New York: Oceana Publications, 1999, zväzok I.

⁷² Čl. 83 písm. f) ruskej ústavy. Ibidem, zväzok XV.

predseda Najvyššieho súdu, generálny prokurátor, záujmové organizácie právnikov (napr. Združenie sudcov Slovenska, Slovenská advokátska komora, Slovenská komora exekútorov), vedecké inštitúcie (napr. právnické fakulty). Tieto návrhy sa podávajú ústavnoprávnemu výboru parlamentu, ktorý ich so svojim stanoviskom, či navrhnutí občania spĺňajú predpoklady na výkon funkcie ústavného sudcu, predloží predsedovi Národnej rady.⁷³

Rakúsky Ústavný súdny dvor sa skladá podľa čl. 147 odst. 2 rakúskej ústavy z predsedu, podpredsedu, 12 členov a 6 náhradníkov, pričom všetkých vyberá prezident. Predsedu, podpredsedu, 6 členov a 3 náhradníkov menuje na návrh spolkovej vlády, pričom je týmto návrhom viazaný⁷⁴ a ďalších šesť členov a troch náhradníkov na základe troch alternatívnych návrhov, ktoré pokiaľ ide o troch členov a dvoch náhradníkov – podáva Národná rada a pokiaľ ide o troch členov a jedného náhradníka – Spolková rada.⁷⁵

3. Voľba zákonodarným zborom

a) Priama voľba

V Nemecku je 16-členný Spolkový ústavný súd rozdelený na dva 8-členné senáty. Sudcovia sú volení z polovice Spolkovým snemom a z polovice Spolkovou radou do každého senátu zvlášť. Traja sudcovia každého senátu sú volení spomedzi sudcov vyšších spolkových súdov. Okrem nich sú 3 volení snemom a 2 radou, zvyšní 2 radou a 1 snemom. V oboch orgánoch je na zvolenie potrebné dosiahnuť dvojtretinovú väčšinu. V Bundestagu sa volí v pléne a v Bundesrate pomocou 12-členného Výboru voliteľov, ktorý je zostavený podľa zásad pomerného zastúpenia z členov Spolkovej Rady. Každá parlamentná frakcia má právo navrhnúť kandidáta, o ktorých sa potom v abecednom poradí jednotlive hlasuje.⁷⁶ „*Systém kvalifikovanej väčšiny má zabezpečiť, že vládne strany a opozícia sú nútené sa na svojich návrhoch dohodnúť, takže s veľkou pravdepodobnosťou bude zvolení kandidáti, ktorí sa javia dôveryhodní obom stranám.*“⁷⁷ Tým sa zabezpečuje politická vyváženosť Spolkového ústavného súdu.

Podľa čl. 222 portugalskej ústavy sa tamojší Ústavný súd skladá z 13 sudcov, pričom desať z nich volí Zhromaždenie republiky (zákonodarný zbor) a ďalší traja sú nimi kooptovaní. Portugalská právna úprava patrí do typu zmiešanej kontroly ústavnosti. Podľa čl.

⁷³ Čič, M. a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky: Matica Slovenská. 1997, s. 495.

⁷⁴ Adamovich, L. K., Funk, B-Ch., Holzinger, G. Österreichisches Staatsrecht. Band 2. Staatliche Organisation. Springer-Verlag. Wien. 1998, s. 301.

⁷⁵ Blahož, J. Opus citatum, s. 257.

⁷⁶ Porov.: čl. 94 odst. 1 Základného zákona (GG) Spolkovej republiky Nemecko, § 5, §6, § 7 zákona o Spolkovom ústavnom súde (BVerfGG).

⁷⁷ Mels, F. Bundesverfassungsgericht und Conseil Constitutionel. München: Verlag Vahlen, 2003, s. 106.

277 ústavy sú protiústavné všetky právne normy, ktoré porušujú ustanovenia ústavy alebo v nich zakotvené zásady. Znamená to, že „každý obecný súd je poveren ex constitutione, tedy ex officio, prezkoumávať ústavnosť predpisů, ktorý hodlá aplikovať pri rozhodovaní konkrétneho prípadu.“⁷⁸ Lenže toto súdne rozhodnutie je účinné len *inter partes*.⁷⁹ Za účelom zjednocovania judikatúry v otázkach ústavnosti a zaistenia všeobecnej záväznosti difúznej kontroly ústavnosti je zriadený Ústavný súd, ktorý má právomoc abstraktnej kontroly ústavnosti.⁸⁰

V Maďarsku sa volí 11 členov Ústavného súdu dvojtretinovou poslancov Parlamentu na základe návrhov menovacieho výboru, zloženého po jednom zástupcovi z každej parlamentnej politickej strany. V Poľsku je podľa čl. 194 ústavy 15 členov Ústavného súdneho dvora volených Senátom väčšinovo. Zákonodarné zbory volia členov orgánu súdnej kontroly ústavnosti tiež v Belgicku, Švajčiarsku a Lichtenštajnsku.⁸¹

b) Voľba na návrh iných ústavných orgánov

Slovinský prezident podľa čl. 163 ústavy navrhuje kandidátov na najviac 9 členov Ústavného súdneho dvora, z ktorých Štátne zhromaždenie zvolí ústavných sudcov. Podľa čl. 103 litovskej ústavy sa Ústavný súd skladá z 9 sudcov volených na 9 rokov, pričom každé 3 roky sa obmieňa jedna tretina. Litovský parlament (*Seimas*) „vyberá po troch kandidátoch z osôb navrhnutých prezidentom republiky, predsedom *Seimas* a predsedom Najvyššieho súdu.“⁸² Podobne prebieha kreácia Ústavného súdu aj na Ukrajine. Orgánom dozoru nad ústavnosťou je v Estónsku Štátny súd. Jeho predsedu menuje na návrh prezidenta Štátne zhromaždenie (zákonodarný zbor). Ďalších členov menuje Štátne zhromaždenie na návrh predsedu Štátneho súdu.

Zákonodarný zbor je v demokraciách hlavný predstaviteľ vôle ľudu, pretože aspoň jedna jeho komora býva volená priamo ľuďom. Je zdrojom originálnej legitimity výkonu štátnej moci. Orgány týmto zborom volené preto nadobúdajú derivatívnu demokratickú legitimitu.

---

⁷⁸ Blahož, J. Opus citatum, s. 408.

⁷⁹ Ibidem, s. 408.

⁸⁰ Ibidem, s. 408.

⁸¹ Wagnerová, E. Opus citatum, s. 33.

⁸² Klokočka, V. Ústavy štátů Evropské unie. 2. díl. Linde: Praha. 2005, s. 118.

4. Priorita súdnej moci

V Grécku sa aplikuje zmiešaný typ kontroly ústavnosti. Podľa čl. 87 gréckej ústavy je následná, incidentná kontrola ústavnosti realizovaná *ex officio* každým súdom. Je to však „zpravidla Najvyšší súd, pred ktorý se prípad ústavní kontroly dostane, nebo Státní rada jako nejvyšší článek správního soudnictví; konečně jako třetí možnost je to Kontrolní rada jako nejvyšší článek zvláštních finančních soudů.“⁸³ Ich rozhodnutia majú záväznosť *inter partes*. Stávalo sa, že najvyššie články gréckej súdnej sústavy zastávali v ústavných otázkach protichodné názory. Vyriešenie tohto problému priniesol podľa ústavy z roku 1975 zriadený Zvláštny vrcholný súd, ktorý má právomoc rozhodovať v otázkach rozporných ústavno-právnych názorov všetkých troch vyššie uvedených súdov. Jeho rozhodnutia sú už všeobecne záväzné. Skladá sa z predsedov Najvyššieho súdu, Štátnej rady a Kontrolnej rady a každý z týchto súdov je v ňom zastúpený troma členmi. V konaní o ústavnosti zákona je rozšírený o dvoch profesorov z právnických fakúlt.⁸⁴

Ústavný súd Luxemburska sa skladá z predsedu Najvyššieho súdneho dvora, predsedu Správneho súdneho dvora, dvoch členov Kasačného súdu a päť sudcov, ktorých na základe spoločného stanoviska Najvyššieho súdneho dvora a Správneho súdneho dvora menuje Veľkovojevoda.⁸⁵

5. Zmiešané systémy

Zmiešanými nazývame tie spôsoby, kde ani jedna z mocí nemá jednoznačne dominantný vplyv na kreáciu orgánu súdnej kontroly ústavnosti.

Modelovým z hľadiska vyvážení vplyvu štátnych mocí je taliansky spôsob. Pätnásť členov Ústavného súdu je z jednej tretiny menovaných prezidentom republiky, tretina sa volí na spoločnej schôdzi komôr parlamentu a tretina je volená na plenárnych schôdzach najvyšších riadnych a správnych súdov.⁸⁶ Najvyšší súd volí troch sudcov, Štátna rada (najvyšší správny súd) a Účtovný dvor po jednom. Päť „parlamentných“ sudcov je volených tajným hlasovaním a trojpäťtinovou väčšinou, v prvom kole všetkých, v druhom len prítomných zákonodarcov.⁸⁷ „Kvalifikovaná väčšina bola explicitne zavedená..., aby sa zamedzilo prístupu k sudcovskému úradu Komunistickej strane, ktorá mala byť ‘očami

⁸³ Blahož, J. Opus citatum, s. 405.

⁸⁴ Čl. 100 odst. 2 Ústavy Gréckej republiky z roku 1975. Cit podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 572.

⁸⁵ Čl. 95b odst 3 Ústavy Veľkovojevodstva Luxembursko z roku 1868. Cit. podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 227.

⁸⁶ Čl. 135 Ústavy Talianskej republiky. Cit podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 209.

⁸⁷ Volcansek, M. L. Constitutional politics in Italy. Londýn: Macmillan Press, 2000, s. 21.

Moskvy“.⁸⁸ Napriek tomu sa to nepodarilo a parlamentná časť Ústavného súdu bola až do roku 1994 volená na základe politickej dohody podľa kľúča zvaného *lottizzazione*.⁸⁹ Spor vlády a prezidenta o povahu prezidentských menovaní skončil v prospech hlavy štátu, keď kontrasignácie poverených členov vlády sú skôr len formalitou.⁹⁰ Taliansky ústavný súd má podľa čl. 136 ústavy právomoc negatívneho zákonodarcu.

V Španielsku menuje 12 členov Ústavného súdu kráľ. Po štyroch mu navrhujú Kongres i Senát trojpätinovou väčšinou a po dvoch vládou a Generálna súdna rada.⁹¹ Rozsudky o protiústavnosti zákonov majú všeobecnú záväznosť.

Ústavný súd medzivojnovej Československej republiky bol podľa § 1 odst.1 a 2 zák. č. 162/1920 Sb. z. a n. zložený zo 7 členov, z ktorých 3 menoval prezident na základe terien navrhnutých poslaneckou snemovňou, senátom a snemom Podkarpatskej Rusi (keďže nebol ustanovený, jeho právomoc prešla na vládu), po 2 členoch volili na svojich plenárnych schôdzach Najvyšší súd a Najvyšší správny súd. Za každého člena bol rovnakým spôsobom volený aj náhradník, ktorý nastúpil, ak sudca nemohol vykonávať svoju činnosť.⁹²

6. Súčasný právny stav v Českej republike a jeho racionálna kritika

Sudcov Ústavného súdu Českej republiky menuje podľa čl. 84 odst. 2 Ústavy Českej republiky prezident republiky so súhlasom Senátu. Ten nie je vo výbere návrhov okrem relatívne benevolentných kvalifikačných predpokladov na výkon funkcie ústavného sudcu⁹³, čo mu poskytuje široký okruh kandidátov, nijak limitovaný. Menovanie si síce vyžaduje fakultatívny súhlas Senátu⁹⁴, aj tak je mu priznaná na nepriamo volenú hlavu štátu parlamentnej republiky značne veľká právomoc.

Český model sa nápadne podobá na systém v Spojených štátoch amerických, ale dotknuté ústavné orgány oboch krajín vykazujú isté rozdiely. Amerického prezidenta na rozdiel od českej hlavy štátu považujeme za orgán s originálnou demokratickou legitimitou. Český prezident volený na spoločnej schôdzi oboch komôr Parlamentu, hoci aj opomenúc politickú (ne)kultúru niekoľkých posledných volieb, požíva len derivatívnu demokratickú legitimitu.

---

⁸⁸ Ibidem, s. 21.

⁸⁹ Ibidem, s. 23.

⁹⁰ Nino Valente, *Il Presidente della Repubblica: Maestro di Corte o Tribuno del Popolo?* Rome: Editalia, 1992, s. 79; podľa Volcansek, M. L. Opus citatum, s. 22-23.

⁹¹ Čl. 159 odst. 1 Ústavy Kráľovstva Španielsko. Cit. podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 629.

⁹² § 1 odst. 5 zák. č. 162/1920 Sb. z. a n.

⁹³ Čl. 84 odst 3 Ústavy Českej republiky.

⁹⁴ Porov. § 6 odst. 1, 2 z. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu – Ak Senát neudelí prezidentovi súhlas s menovaním do 60 dní od vyžiadania len preto, že o ňom nehlasoval, platí, ako keby súhlas dal.

V Spojených štátoch amerických sa do Senátu volí podľa príslušnosti k jednotlivým štátom únie. Je to typická horná komora federatívneho štátu, ktorá má úplne iné opodstatnenie ako horná komora štátu unitárneho. Súdna kontrola ústavnosti realizovaná v štátoch amerických prostredníctvom Najvyššieho súdu sa mala okrem iného stať prostriedkom federalistického centralizmu. Je preto logicky zdôvodniteľné, že na jej obsadzovanie majú v Senáte vplyv jednotlivé štáty v rovnoprávnom pomere. Aký zmysel má potvrdzovanie menovania ústavných sudcov hornou komorou v štáte unitárnom?

Tretím podstatným rozdielom, že kým rozhodnutia Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických získavajú svoju všeobecnú záväznosť na základe zásady *stare decisis*, Česká republika nepozná súdny precedens ako prameň práva.

Z uvedených dôvodov považujeme český model za najmenej demokratický. Najväčší vplyv na výber ústavných sudcov má z výkonu svojej funkcie nezodpovedný⁹⁵ a len derivatívne legitimovaný ústavný orgán, ktorého rozhodnutie môže byť len korigované hornou, väčšinovo volenou komorou Parlamentu, ktorej demokratická legitimita je bezpochyby nižšia ako komory dolnej, volenej pomerne, čo vzhľadom na koncepciu ústavného súdnictva v kontinentálnej Európe (ochrana menšín) veľmi podstatný aspekt.

V. Kvalifikačné predpoklady na výkon funkcie člena orgánu súdnej kontroly ústavnosti

Podmienky pasívneho volebného práva na výkon funkcie ústavného sudcu determinuje množinu ľudí, ktorí sú spôsobilí tento post zastávať. Okrem tradičných morálnych a psychických požiadaviek ako dovŕšenie určitej vekovej hranice a bezúhonnosť, sú žiaduce pri tomto type povolania aj požiadavky odborné – vzdelanie a prax. Výška prísnosti požiadaviek je v nepriamej úmere s demokratickosťou pasívneho volebného práva, no ak má ísť len o prísne technicky juristickú ústavnú kontrolu, ktorá nezasahuje primárnej úlohy moci zákonodarnej – pretavovať vôľu ľudu do formy zákonov – je odborná spôsobilosť nutná.

---

⁹⁵ Porov. čl. 54 odst. 3 Ústavy Českej republiky.

1. Právna úprava vo vybraných štátoch

Členom švajčiarskeho Spolkového súdu sa môže stať každý oprávnený volič,⁹⁶ teda plnoletý švajčiarsky občan, ktorý nebol zbavený spôsobilosti k právnym úkonom. „*Pri pohľade na rolu Spolkového súdu ako najvyššieho súdu je bezvýhradná spôsobilosť zastávať úrad všetkých oprávnených voličov jednoducho braná do úvahy. ... Zo skúseností vyplýva, že do Spolkového súdu bývajú volení len vybraní odborníci.*“⁹⁷ Podobne vo Francúzsku neexistujú prakticky žiadne kvalifikačné predpoklady na člena Ústavnej rady. Nemôže sa ním stať len človek mladší ako 18 rokov, ktorý nie je nositeľom občianskych a politických práv.⁹⁸ „*Predsa ale menovacie orgány vo viac ako 40-ročnej histórii tejto inštitúcie vymenovali za členov Ústavnej rady takmer výlučne len juristicky vzdelané osoby.*“⁹⁹ „*Ostatne zastávali ústavodarcovia názor, že kvalita členov Rady bude zabezpečená kvalitou osobností, ktoré sú k menovaniu zmocnené.*“¹⁰⁰

Sudcom Ústavného súdu Českej republiky sa môže stať bezúhonný občan, ktorý je voliteľný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdelanie a 10 rokov vykonával právnické povolanie.¹⁰¹ Bezúhonnosťou sa tradične rozumie neexistencia záznamu v trestnom registri.¹⁰² Pre voliteľnosť do Senátu¹⁰³ sa požaduje štátne občianstvo ČR, aktívne volebné právo (fakticky spôsobilosť k právnym úkonom) a dosiahnutie veku 40 rokov. Vysokoškolské právnické vzdelanie sa dosahuje absolvovaním magisterského titulu na českej alebo porovnateľnej zahraničnej právnickej fakulte. „*Závazný výklad pojmu ‘právnické povolání’ však právní řád neobsahuje, a bude proto v podstatě záležet na prezidentovi republiky a na Senátu, jak si pro účely jmenování, resp. souhlasu s jmenováním tuto ústavní podmínku vyloží, resp. zdůvodní.*“¹⁰⁴ Slovenská ústava stanovuje podmienku 15 rokov právnického povolania.¹⁰⁵ Členovia i náhradníci rakúskeho Ústavného súdneho dvoru musia mať ukončené vysokoškolské štúdium práva a aspoň 10-ročnú prax v (právnickom) povolaní, pre ktoré je ukončenie tohto štúdia predpísané. Navyše časť sudcov, ktorú menuje prezident na návrh

⁹⁶ Nositeľ politických práv podľa čl. 143 v spojení s čl. 136 odst. 1 švajčiarskej ústavy (BV).

⁹⁷ Tschannen, P. Staatsrecht der Schweizerischen Eidgenossenschaft. 2. vyd. Stämpfli Verlag AG. Berlin, 2007, s. 523.

⁹⁸ Mells, P. Opus citatum, s. 118.

⁹⁹ Ibidem, s. 117.

¹⁰⁰ Ibidem, s. 115.

¹⁰¹ Čl. 84 odst. 3, zák. č. 1/1993, Ústava Českej republiky.

¹⁰² V Rejstříku trestů – porov. zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

¹⁰³ Čl. 19 odst. 2 Ústavy Českej republiky.

¹⁰⁴ Pavlíček, V. Hřebejk, J. Opus citatum, s. 288.

¹⁰⁵ Čl. 134 odst. 3 zák. č. 460/1992 Z.z., Ústavy Slovenskej republiky.

spolkovej vlády musí pochádzať z kruhu sudcov, správnych úradníkov alebo univerzitných profesorov práva.¹⁰⁶

Základným predpokladom výkonu pasívneho volebného práva do nemeckého Spolkového ústavného súdu je spôsobilosť zastávať sudcovský úrad. Dotyčný musí mať najmenej 40 rokov a byť voliteľný do Spolkového zhromaždenia.¹⁰⁷ Časť ústavných sudcov je ale pritom volená zo sudcov vyšších spolkových súdov. Modely, kde časť ústavných súdov volená priamo zo sudcovského prostredia, poznáme z Talianska, medzivojnovkej Republiky československej, Grécka či Luxemburska a z krajín aplikujúcich všeobecnú kontrolu ústavnosti.

Prísne kvalifikačné predpoklady stanovuje španielska ústava. „*Členovia Ústavného súdu musia byť vybraní zo sudcov a štátnych zástupcov, univerzitných profesorov, štátnych úradníkov a advokátov. Všetci musia byť uznávanými a kompetentnými právnikmi s viac než 15-ročnou skúsenosťou pri výkone svojich povolaní.*“¹⁰⁸ „*Vyznačovať sa výnimočnými znalosťami verejného práva a byť skúsený vo verejnom živote*“ vyžadovalo aj niekdajšie znenie § 3 odst. 2 zákona o Spolkovom ústavnom súde Nemecka.¹⁰⁹ Splnenie vysokých predpokladov vyžaduje aj talianska právna úprava: „*Sudcovia Ústavného súdu sa vyberajú zo sudcov, a to aj tých na odpočinku – najvyšších riadnych a správnych súdov, z radov riadnych univerzitných profesorov a z advokátov, ktorý boli činný aspoň 20 rokov.*“¹¹⁰

2. Racionálna kritika českej právnej úpravy

Česká právna úprava stanovuje v porovnaní s inými štátmi nízke kvalifikačné predpoklady na výkon funkcie ústavného sudcu. Podobne je to aj na Slovensku, kde sa ale vyžaduje 15-ročná právnická prax a v Rakúsku, kde je právnické povolanie definované presnejšie a prísnejšie. Nemalo by sa tak stať, že za ústavného sudcu bude vymenovaný bez ďalších juristických skúseností bývalý primátor, senátorka, poslanec či pri trocha reštriktívnejšom výklade ani podnikový právnik.

Nižšie predpoklady pasívneho volebného práva do orgánu kontroly ústavnosti stanovuje Švajčiarsko a Francúzsko. Prakticky sa však členmi orgánu kontroly ústavnosti stávajú len „vybraní odborníci“. Poukazovať na ešte nižšie štandardy francúzskej Ústavnej

¹⁰⁶ Čl. 147, odst. 2 a 3 Ústavy Rakúskej republiky.

¹⁰⁷ Porov. § 3 odst.1, 2 BVerfGG. Tieto podmienky sú konkretizované v §§ 5,6 nemeckého zákona o sudcoch (úspešné ukončenie štúdia na právnickej fakulte a zloženie príslušných justičných skúšok) a § 7 (univerzitný profesor práva).

¹⁰⁸ Čl. 159 odst. 2 Ústavy Kráľovstva Španielsko, podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 629.

¹⁰⁹ Mels, P. Opus citatum, s. 125.

¹¹⁰ Čl. 135 Ústavy Talianskej republiky, podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 209.

radu nie je správne nielen z dôvodu rozdielneho menovania členov ale aj s tým súvisiaceho poňatia kontroly ústavnosti. Kým Ústavný súd je jednoznačne koncipovaný ako orgán súdneho typu, diskusia o súdnej či mimosúdnej podstate francúzskej ústavnej rady ešte nebola ukončená¹¹¹. Jej politický rozmer oproti Ústavnému súdu však vyvažuje demokratickejší spôsob výberu jej členov a preventívna forma kontroly. Kým v Českej republike menuje ústavných sudcov parlamentom (derivatívne) volený a v zásade neodvolateľný prezident, členov Ústavnej rady menuje priamo a demokraticky volený prezident a odvolateľní predsedovia oboch komôr parlamentu.

Z týchto dôvodov a pri rešpektovaní súdnej a teda nutne odborne juristickej podstaty Ústavného súdu by bolo žiaduce presnejšie a prísnejšie vymedziť pojem „právnické povolanie“ tak, aby sa sudcami Ústavného súdu mohli stať len odborníci z kvalifikovaných právnických profesií (univerzitní profesori, dlhoroční advokáti, sudcovia vyšších súdov, po príp. vysokí štátni úradníci).

VI. Spôsob rozhodovania orgánu súdnej kontroly ústavnosti

1. Modely vo vybraných právnych systémoch

a) Hlasovanie, pri ktorom na prijatie rozhodnutia stačí prostá väčšina prítomných

V Spojených štátoch amerických sú rozhodnutia o ústavných otázkach prijímané prostou väčšinou za prítomnosti najmenej 6 sudcov. *„Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA o ústavnosti bývajú v približne v 1/4 posudzovaných prípadoch jednomyslná. Podľa názorovej orientácie Nejvyššího soudu se však vyskytujú prijímání většinou 7:2, 6:3, 5:4 a v prípade nepřítomnosti některého soudce Nejvyššího soudu i v jiném poměru... Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA řešící závažnou ústavní otázku a přijatá v poměru 5 : 4 nejsou v historii ústavního soudnictví USA zvláštností.“*¹¹²

Francúzska Ústavná rada je uznášaniaschopná pri účasti najmenej 7 členov¹¹³ a rozhoduje v zásade¹¹⁴ prostou väčšinou prítomných.¹¹⁵ V prípade rovnosti, rozhoduje hlas

¹¹¹ Blahož, J. Opus citatum, s. 254-255-

¹¹² Blahož, J. Opus citatum, s. 98-101.

¹¹³ Čl. 14 Nariadenia z 7. novembra 1958. Cit. podľa Mels, P. Opus citatum, s. 238.

¹¹⁴ S výnimkou rozhodnutia, či je prezident republiky môže vykonávať svoju funkciu (čl. 7 francúzskej ústavy v spojení s čl. 31 Nariadenia zo 7. novembra 1958) a určenia, či člen Ústavnej rady porušil svoju povinnosť (Čl.

predsedu.¹¹⁶ Senáty nemeckého Spolkového ústavného súdu sú uznášaniaschopné za prítomnosti aspoň 6 členov a rozhodnutia prijímajú jednoduchou väčšinou prítomných¹¹⁷. V prípade rovnosti hlasov nie je možné určiť protiústavnosť zákona.¹¹⁸ Plénum rakúskeho ústavného súdneho dvora sa môže uznášať za prítomnosti predsedajúceho a najmenej 8 ďalších členov oprávnených hlasovať. V zásade rozhoduje obyčajnou väčšinou prítomných, v prípade rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu, ktorý inak nehlasuje.¹¹⁹ Vo výnimočných prípadoch je nutná jednomyselnosť.¹²⁰

b) Rozhodnutia prijímané kvalifikovanou väčšinou

Aj v systémoch aplikujúcich pri rozhodovaní ústavného súdu zásadne hlasovanie prostou väčšinou existujú výnimky. Francúzska ústavná rada a takisto aj rakúsky Ústavný súdny dvor musí v 2 typoch procesov rozhodovať absolútnou väčšinou všetkých svojich členov, resp. jednomyselne.¹²¹

Na uznášaniaschopnosť pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky je síce potrebná účasť najmenej 7 členov, ale plénum sa uznáša nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov.¹²² Ústavný súd Českej republiky môže rozhodnúť o protiústavnosti zákona, medzinárodnej zmluvy, o žalobe na prezidenta republiky a o návrhu prezidenta republiky o preskúmaní uznesenia parlamentu, že prezident nie je schopný vykonávať svoju funkciu, takisto pri zmene právneho názoru, ak súhlasí aspoň 9 prítomných sudcov. Ostatné rozhodnutia sú prijímané jednoduchou väčšinou prítomných.¹²³

---

6 v spojení s čl. 5 Dekrétu z 13. novembra 1959), keď sa rozhoduje absolútnou väčšinou všetkých členov. Cit. podľa Mels, P. Opus citatum, s. 238).

¹¹⁵ Ibidem, s. 239.

¹¹⁶ Čl. 56 Ústavy Republiky Francúzska, podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 126.

¹¹⁷ Porov. § 15 odst. 2 a 3 zákona o Spolkovom ústavnom súde (BVerfGG).

¹¹⁸ Mels, P. Ibidem, s. 239-240.

¹¹⁹ § 31 zákona o stavnom súdnom dvore (VfGG), podľa Adamovich, L. K. Funk, B-Ch., Holzinger, G. Opus citatum, s. 303-304.

¹²⁰ Odmietnutie ústavnej sťažnosti podľa § 31 v spojení s § 19 odst. 3 veta 1. a odst. 4 veta 1 VfGG.

¹²¹ Vid' pozn. 113 a 119.

¹²² Porov. § 4 odst. 3 a 4 zák. č. 38/1993 Z.z., o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a postavení jeho sudcov.

¹²³ Porov. § 13 zák. č. 182/1993 Sb. v spojení s čl. 87 odst. 1 písm a), g), a h) a čl. 87 odst. 2 Ústavy Českej republiky.

c) Všeobecná neústavnosť právnej normy na základe opakovaného neústavného výkladu v konkrétnom prípade

V Mexiku sa „součástí obecně závazných precedentů... se stává rozhodnutí o neústavnosti zákona tehdy, pokud v dané otázce v pěti po sobě nasledujících případech rozhodl stejně Nejvyšší soud nebo Kolegiální apelační soud.“¹²⁴

Podobne portugalský Ústavný súd môže o neústavnosti zákona so záväznosťou *erga omnes* rozhodnúť až potom, čo relatívnu neústavnosť posudzovaného predpisu už vyniesol v troch konkrétnych prípadoch v minulosti.¹²⁵

2. Racionálna kritika českej právnej úpravy

K základným požiadavkám demokratickej legitimacy každého štátneho režimu patrí realizácia vôle väčšiny. Obmedzovať tento základný pilier demokracie nemôže orgán, ktorého legitimita je nižšia ako legitimita orgánu obmedzovaného. Demokratická legitimita každého orgánu, ktorý by mal právomoc hmotnoprávne rušiť, meniť či dokonca nachádzať právo, musí byť veľmi vysoká. Na prijatie bežného zákona je potrebná v štandardnom legislatívnom procese nadpolovičná väčšina prítomných zákonodarcov. Vzhľadom na politické tradície koalíciej väčšinovej vlády môžeme presumovať, že prijímané zákony majú demokratickú podporu absolútnej väčšiny zákonodarného zboru.

Proces rušenia právneho aktu s hodnotou demokratickej legitimacy vyššou ako polovica legitimacy zákonodarného zboru, musí byť rigidnejší ako štandardný legislatívny proces. Z tohto hľadiska je česká právna úprava oproti zahraničným, vyššie popísaným reguláciám, lepšia. Treba ale poznamenať, že samotná demokratická legitimita obsadzovania ústavných súdov je v spomínaných štátoch oveľa vyššia. Rešpektujúc suverenitu ľudu a deľbu štátnej moci tak „snad jen přísně technické srovnání shody ústavních zákonů s zákony běžnými, bez zasahování do vlastní pravomoci zákonodarné, by bylo únosné tolerovat u orgánu jiného než zákonodarného.“¹²⁶ O kontrole politickej by sme mohli hovoriť, až by bol orgán kontroly ústavnosti zasadený do prostredia moci zákonodarnej. V záujme zachovania právnej istoty a rešpektujúc prezumpciu ústavnosti zákonov a prioritu zákonodarnej moci v realizácii všeobecného legislatívneho zmocnenia voľou ústavodarcu môže byť zákon za protiústavný vyhlásený len vtedy, ak je jeho protiústavnosť zrejmalá,

---

¹²⁴ Blahož, J. Opus citatum, s. 221.

¹²⁵ Ibidem, s. 410.

¹²⁶ Pinz, J. Vliv ústavního soudnictví na koncepci právních jistot [Konference]. Ústavní základy soudní moci . Editor Jirásek Jiří. Olomouc. Iuridicum Olomoucense o.p.s. 2009. – stránky 143-152

zreteľná, jasná a takmer nerozporná.¹²⁷ Ústavný súd a jeho sudcov nemožno považovať za konečné inštancie, za znalcov objektívnej pravdy (prirodzeného práva), ale za ľudí s vlastným právnym i politickým pohľadom. Nie je dôvod, aby ich subjektívny názor mal vyššiu váhu ako vôľa väčšiny ľudu zastúpeného v zákonodarnom zbore, preto by sa proces rozhodovania mal zmeniť tak, aby mohla byť právne sankcionovaná len jasná protiústavnosť zákona. Preto by mala byť väčšina, ktorá rozhoduje o protiústavnosti zákona vysoko kvalifikovaná. Tento efekt je možné dosiahnuť aj spomínaným portugalským modelom, kde sa rigidita dosahuje nutnosťou viacerých hlasovaní s rovnakým výsledkom.

VII. Demokratická kontrola

Jedným zo základných funkčných predpokladov súdництва je súdna (vecná), resp. sudcovská (personálna, osobná) nezávislosť. Pod prvým rozumieme samostatnosť súdu – štátneho orgánu, keďže žiadny iný orgán nemá právomoc do jeho rozhodovacej činnosti zasahovať. Pod tým druhým chápeme ochranu konkrétnej osoby – sudcu pred nezákonnými zásahmi zo strany iných orgánov či súkromných osôb. Abstraktný prieskum právnych aktov nemožno považovať za súdnictvo v pravom zmysle slova, pretože jeho podstatou nie je rozhodovanie o právnej otázke v konkrétnej kauze, záväzná len relatívne. Vydávanie normatívnych právnych aktov so všeobecnou záväznosťou, hoci aj orgánom súdneho typu sa teoreticky blíži skôr k činnosti legislatívnej. Každé uplatňovanie štátnej moci musí v demokratickom a právnom štáte podliehať demokratickej kontrole, ktorej forma sa odvíja od povahy výkonu štátnej moci. Rozlišujeme kontrolu rozhodovacej činnosti a kontrolu personálnu. Prvé znamená právomoc preskúmať, po prípade meniť či rušiť vydávané právne akty, druhé je kontrolou osôb, ktoré v mene daného orgánu túto činnosť vykonávajú.

1. Personálna kontrola členov orgánu súdnej kontroly ústavnosti

Je nesporne demokraticky legitímne, ak je člen orgánu verejnej moci za výkon svojej funkcie zodpovedný. Ak kontrolu ústavnosti vykonáva orgán súdneho typu, dostáva sa jeho nezávislosť do priameho rozporu s demokratickou kontrolou. Tento právno-teoretický spor riešia dnešné ústavné systémy jednoznačne v prospech sudcovskej nezávislosti.

---

¹²⁷ Porov. čl. 100 odst. 1 písm. e) Ústavy Gréckej republiky: „Zriaďuje sa Zvláštny vysoký súd, do ktorého jurisdikcie patrí rozhodovanie sporov o tom, či zákon prijatý Parlamentom je **zásadne** protiústavný...“, podľa Klokočka, V. Opus citatum, s. 572; *unconstitutional beyond dispute* – viď. pozn. 37.

Najpodstatnejším znakom osobnej nezávislosti je dĺžka funkčného obdobia spojená s neodvolateľnosťou a možnosťou znovuzvolenia. Tá je pojmovo vylúčená v systémoch s doživotným menovaním ústavných sudcov¹²⁸. Opakované zvolenie je možné vo Švajčiarsku, Portugalsku či Grécku – tu to ale vyplýva z faktu, že časť sudcov je vyberaná pomocou losu¹²⁹, ale aj v Českej republike a s obmedzeniami aj na Slovensku¹³⁰. Možnosť znovuzvolenia sa zo štátov, ktoré menujú ústavných sudcov na určitý čas, nepripúšťa v Nemecku, Taliansku, Španielsku či Francúzsku.¹³¹ Sudcovia sú zo svojich funkcií až na výnimočné prípady nezosaditeľní. Odhliadnuc od ojedinelých výnimiek v Ústavách niektorých afrických štátov¹³² môže byť funkčné obdobie ústavného sudcu okrem uplynutia štandardnej funkčnej doby ukončené len z taxatívne vymedzených dôvodov. Podľa § 7 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavní súde môže funkcia sudcu zaniknúť vzdaním sa, uplynutím doby, na ktorú bol menovaný, stratou pasívneho volebného práva do Senátu, dňom právnej moci rozsudku, ktorým bol sudca odsúdený za úmyselný trestný čin, vyhlásením Ústavného súdu o zániku funkcie v disciplinárnom konaní podľa § 144 cit. zákona z dôvodu jednanja, po ktorom by jeho zotrvanie bolo v rozpore s poslaním Ústavného súdu.

2. Vecná kontrola rozhodovacej činnosti orgánu súdnej kontroly ústavnosti

Otázku vecnej kontroly právnych aktov orgánu štátnej moci môžeme rozoberať z hľadiska odbornej správnosti a limitov jeho právomocí a pôsobností. Pri stanovení dostatočne prísnych kvalifikačných predpokladov na výkon funkcie ústavného sudcu, nebude prioritným problémom hľadať orgán, ktorý by mal jeho činnosť hodnotiť po stránke odbornej, hoci viacínštančnosť súdneho konania a existenciu opravných prostriedkov môžeme považovať za potrebné inštitúty moderného a demokratického právneho štátu. Podstatnejšou bude známa otázka *Quis custodiet ipsos custodes?*

V modernom demokratickom a právnom štáte je úloha orgánu povereného kontrolou ústavnosti zabezpečovať, aby vôľa moci ustanovenej – *pouvoir constitué* nemohla jednostranne meniť vôľu moci ustanovujúcej – *pouvoir constituant*. Výkon súdnej kontroly ústavnosti je súčasťou moci ustanovenej, a teda z právno-filozofického hľadiska podlieha vôli moci ustanovujúcej – jej rozhodnutia nesmú byť nepreskúmateľné a nezmeniteľné.

---

¹²⁸ Spojené štáty americké, Rakúsko, Belgicko – Vid'. Wagnerová, E: Opus citatum, s. 39.

¹²⁹ Wagnerová, E. Opus citatum, s. 39.

¹³⁰ Tu ale funkčné obdobia minimálne nesmú nadväzovať bezprostredne na seba. Viac vid' Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Šamorín, Heuréka, 2004, s. 721-722.

¹³¹ Wagnerová, E. Opus citatum, s. 39.

¹³² Napr. v Ghane môže prezident na návrh 2/3 parlamentu sudcu odvolať – vid' Blahož, J.: Opus citatum, s. 204.

Otázka kontroly justície v Spojených štátoch amerických sa v minulosti objavila už viackrát. Obavy až hystériu, ktoré bývajú spojené s pokusmi meniť úroveň justičnej nezávislosti dokladá aj dobová tlač z obdobia prezidentskej kandidatúry T. Roosevelta v roku 1912.¹³³ Podľa jeho názoru: „*keď najvyšší súd štátu konštatuje protiústavnosť daného predpisu kvôli jeho rozporu so štátnou alebo národnou¹³⁴ ústavou, by mal byť jeho názor predmetom revízie samotným ľuďom.*“¹³⁵ Možnosť ľudového odvolávania sudcov a všeludového prieskumu súdnych rozhodnutí sa stala jedným z hlavných bodov programu Progresívnej strany, ktorú viedol práve bývalý prezident T. Roosevelt.¹³⁶ Po nepriaznivej reakcii aj v radoch vlastných stúpencov¹³⁷, sa odklonil od *judicial recall* – odvolávania sudcov k *recall of judicial decisions* – možnosti preskúmania súdnych rozhodnutí ľuďom.¹³⁸ W. D. Lewis, dekan právnickej fakulty University of Pennsylvania, ktorý bol najznámejším právnikom, ktorý sa postavil na Rooseveltovu stranu, vo svojom článku do edície *Annals of the American Academy of Political and Social Science* tvrdí, že väčšina právnikov protestujúcich proti tomuto návrhu nevie presne, čo bolo navrhnuté. Rozlišuje dva rozmery súdneho rozhodnutia: meritórne a ústavnoprávne, pričom len to druhé sa podľa neho malo stať predmetom ľudového prieskumu, ktorý by jednoducho znamenal, že „*po súhlasnom hlasovaní ľudu v prospech zákona, súd už nemôže v ďalšej kauze deklarováť, že zákon je neplatný (neústavný, pozn. aut.)*.“¹³⁹ Nasledujúce prezidentské voľby ale vyhral W. Wilson, a tak spor o demokratickú legitimitu *judicial review* čakal na ďalšieho Roosevelta v úrade amerického prezidenta, Franklina Delana.¹⁴⁰

Iný typ kontroly ústavného súdnictva zaviedla saská ústava z roku 1830, podľa ktorej mohlo byť rozhodnutie Štátneho súdneho dvora zmenené oboma komorami zákonodarného zboru na základe sťaženej procedúry predpísanej aj pre zmenu ústavy.¹⁴¹

Nevyskytuje mnoho prípadov inštitucionalizovanej kontroly súdneho prieskumu ústavnosti¹⁴², a tak je najčastejším spôsobom je kontrola verejnou mienkou. Napriek tomu sa

¹³³ Porov.: Alarm his own followers. Recall of Judicial Decisions Too Much for the Progressives, Even. The New York Times, 22. februára 1912.

¹³⁴ federálnou (pozn. aut.)

¹³⁵ Stagner, S.: The Recall of Judicial Decisions and the Due Process Debate. In 24 Am. J. Legal Hist. 1980, s. 257-258.

¹³⁶ DiSalvo, D.: The Progressive Era GOP: Destroyed by Factionalism. University of Virginia, 2005, pôvodne pripravené pre Woodrow Wilson National Symposium, august 2004, s. 23.

¹³⁷ Porov.: pozn. 132.

¹³⁸ Forbath, W. E.: Popular constitutionalism in the twentieth century: Reflections on the Dark Side, the Progressive Constitutional Imagination and the Enduring Role of Judicial Finality. In Popular Understandings of Popular Self-Rule, in: A symposium on The people themselves: Popular constitutionalism and judicial review. Chicago-Kent law review, 2006, s. 979.

¹³⁹ Stagner, S.: Opus citatum, s. 260.

¹⁴⁰ K pokusu o reformu Najvyššieho súdu USA v 30-rokoch 20. storočia vid' Blahož, J. Opus citatum, s. 143 n.

¹⁴¹ Blahož, J. Opus citatum, s. 44.

nemožno uspokojiť so súčasným právnym stavom. Ľud je jediným pôvodným nositeľom suverénnej moci, ktorú vykonáva priamo alebo sprostredkované. Kontrola výkonu štátnej moci legislatívou a exekutívou je z personálneho hľadiska realizovaná pravidelnými priamymi voľbami. Kvôli dôsledne aplikovanej sudcovskej nezávislosti, nemožno u nás hovoriť o personálnej kontrole súdництва v takom zmysle, ako o nej hovoríme pri moci zákonodarnej a výkonnej. To je ale ospravedlňované neprávotvornou lež právo aplikačnou funkciou súdництва, nenormatívnou povahou jeho právnych aktov a relatívnou záväznosťou. Ústavné súdnictvo ale tieto atribúty nespĺňa, ba naopak, preto nie je možné jeho demokratický deficit týmito argumentmi obhajovať. Rozhodnutia Ústavného súdu sú všeobecne záväzné, hoci by sme aj nepripustili erga omnes záväznosť jeho odôvodnení, sú normatívne a podľa druhu koncepcie ústavného súdництва¹⁴³ môžu byť aj právotvorné. Veď ako inak môžeme nazvať „voľné hľadanie zmyslu ústavy“, tak ako si to predstavoval J. Marshall? Vzhľadom na právomoci akými oplýva vyznieva pojem „ústavné súdnictvo“ skôr ako eufemizmus.

*„Je zcela neslučitelné s demokratickou myšlenkou připustit nekontrolovatelnou právní nadřazenost kteréhokoli státního orgánu vůči aktům svrchovaného lidu. Stejně tak jako není z téhož důvodu možné autoritativním výkladem ústavy, který je interpretací ultra ratio, fakticky tuto ústavu měnit a na tomto základě právně suspendovat jiné právní předpisy.“*¹⁴⁴ V modernom demokratickom a právnom štáte, kde by činnosť každého orgánu verejnej moci mala byť kontrolovaná, nie sú dnes rozhodnutia Ústavného súdu kontrolované personálne ani vecne.

---

¹⁴² Dokonca čl. 164 španielskej ústavy z roku 1978 výslovne zakotvuje ústavnú nemožnosť odvolať sa proti rozhodnutiu Ústavného súdu. Porov. Klokočka, V. Opus citatum, s. 630.

¹⁴³ Napr. vyššie spomenuté: Hamiltonova, Marshallova, Kelsenova, Sieyésova atď.

¹⁴⁴ Pinz, J. Princíp svrchovanosti lidu contra princíp svrchovanosti zákona v pojetí judikatury ústavního soudu a jejich poměr v moderním právním státě. Časopis pro právní vědu a praxi, IX, 2001, č. 1, s. 19.

Záver

V úvode tejto práce sme si ako objekt skúmania vytýčili otázku demokratickej legitimacy súdnej kontroly ústavnosti s akcentom na Českú republiku. Vo zvláštnej časti sme vylíčili rôzne modely vybraných aspektov súdnej kontroly ústavnosti, ktoré sme podrobili právno-teoretickej kritike z hľadiska ich demokratickej legitimacy.

V spôsobe ustanovovania ústavných sudcov má Česká republika zo skúmaných krajín suverénne najmenej demokratickú právnu úpravu. Obdobné ústavné orgány v ďalších štátoch (Spojené štáty americké, niektoré štáty Britského spoločenstva národov, Rusko, Japonsko) oprávnené k menovaniu sami požívajú vyšší stupeň demokratickej legitimacy. Buď ide o orgány s legitimitou originálnou – volené ľudom (prezidenti) alebo ak ide o orgány derivatívne, sú aspoň z výkonu svojej funkcie zodpovedné originálne volenému orgánu (vlády). Prezident Českej republiky nespĺňa ani jedno, ani druhé. Vo všetkých týchto krajinách s výnimkou Ruska má ale rozhodnutie o neústavnosti zákona relatívnu záväznosť. V angloamerickej právnej oblasti je síce umocnená zásadou *stare desicis*, ktorá ale sama o sebe nie je demokratickým inštitútom a silu záväznosti rozhodnutí súdov angloamerickej oblasti len vysvetľuje, ale neospravedlňuje.

Vysoké kvalifikačné predpoklady na pasívne volebné právo do orgánu kontroly ústavnosti síce nie sú inštitútom laickým, a teda na prvý pohľad ani demokratickým, ale v modeli kontroly súdnej a zvoleného konceptu prísne technicky juristického prieskumu ústavnosti, ktorý si vyžaduje vysokú odbornosť, sú potrebné. Ak už má existovať obsahová kontrola zákonov, tak musí byť právna, nie politická. Tá prislúcha jednoznačne a bez výnimky zákonodarnému zboru. Aj v tomto aspekte by Česká republika zo skúmaných krajín obsadila posledné miesto. Najbližšie Rakúsko, ktoré nastavilo zdanlivo požiadavky rovnaké, presnejšie a reštriktívnejšie definuje pojem právnické povolanie.

Demokratická kontrola rozhodnutí ústavných súdov a ústavných sudcov nie je v žiadnej skúmanej krajine vysoká, bolo by preto pokrytecké jednostranne právno-filozoficky kritizovať právnu úpravu Českej republiky. To ale neznamená, že neexistujú lepšie modely. Príklad zo Spojených štátov amerických nám len ukazuje, aké ťažké býva a akú hystériu sprevádza ich presadzovanie. Tu treba poznamenať, že v niektorých štátoch sa ústavný prieskum zákonov nerealizuje vôbec (napr. Holandsko, Veľká Británia), takže otázka jeho kontroly je logicky vylúčená.

V jednom zo skúmaných aspektov má Česká republika z hľadiska demokratickej legitimacy najlepšiu právnu úpravu. Keďže súdne rozhodnutie o neústavnosti zákona je hrubým zásahom justície do legislatívy, musí byť jeho vydanie podrobené rigidnému procesu.

V minimálne v dvoch zo štyroch skúmaných aspektov má Česká republika z hľadiska vytýčených kritérií relatívne najhoršiu právnu úpravu, hoci v jednom nejde len o výšku demokratickej legitimacy. V treťom, hoci pri pohľade do zahraničia česká regulácia nezaostáva, v absolútnom právno-filozofickom meradle je to veľmi málo. V jednom aspekte naopak vykazuje české ústavné súdnictvo najvyššiu hodnotu demokratickej legitimacy, čo ale nevyváži ostatné negatívne aspekty relatívne ani absolútne.

Z týchto uvedených dôvodov musíme na v úvode postulovanú otázku odpovedať, že demokratická legitimita súdnej kontroly ústavnosti v Českej republike je v relatívnom i absolútnom meradle veľmi nízka.

Zoznam použitej odbornej literatúry

- Adamovich, L. K., Funk, B-Ch., Holzinger, G. Österreichisches Staatsrecht. Band 2. Staatliche Organisation. Wien: Springer –Verlag, 1998
- Blahož, J. Soudní kontrola ústavnosti. Srovnávací pohled. Praha: ASPI Publishing, 2001
- Čič, M. a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky: Matica Slovenská, 1997
- DiSalvo, D.: The Progressive Era GOP: Deystroyed by Factionalism. University of Virginia, 2005, pôvodne pripravené pre Woodrow Wilson National Symposium, august 2004
- Drgonec, J.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Šamorín: Heuréka, 2004
- Forbath, W. E.: Popular constitutionalism in the twentieth century: Reflections on the Dark Side, the Progressive Constitutional Imagination and the Enduring Role of Judicial Finality. In Popular Understandings of Popular Self-Rule, in: A symposium on The people themselves: Popular constitutionalism and judicial review. Chicago-Kend law review, 2006
- Gerloch, A. Theorie práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004
- Jellinek, G. Všeobecná státověda. Praha: J. Laichter, 1906
- Klokočka, V. Ústavy států Evropské unie. 1. díl. Praha: Linde, 2004
- Klokočka, V. Ústavy států Evropské unie. 2. díl. Praha: Linde, 2005
- Kortman, C. A. J. M. Bovend'Eert, P. P. T. Dutch constitutional law. The Hauge, London, Boston: Kluwer Law International, 2000
- Pavlíček, V. a kol. Ústavní právo a státověda. I. díl. Obecná státověda. Praha: Linde, 1998
- Pavlíček, V. Hřebejk, J. Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 1. díl. Ústavní systém. Praha: Linde, 1998
- Pinz., J. Přírozenoprávní theorie a moderní právní stát. Nymburk: OPS, 2010
- Pinz, J. Vigilie nad bezprostřední platností ústavních svobod in Listina a současnost. Sborník příspěvků sekce ústavního práva, přednesených na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právní dny 2010. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2010

Pinz, J. Vliv ústavního soudnictví na koncepci právních jistot [Konference]. Ústavní základy soudní moci . Editor Jirásek Jiří. Olomouc. Iuridicum Olomoucense o.p.s. 2009

Pinz, J. Princip svrchovanosti lidu contra princip svrchovanosti zákona v pojetí judikatury ústavního soudu a jejich poměr v moderním právním státě. Časopis pro právní vědu a praxi, IX, 2001, č. 1.

Mels, F. Bundesverfassungsgericht und Conseil Constitutionel. München: Verlag Vahlen, 2003

Neubauer, Z. Státověda a teorie politiky. Praha: SLON, 2006

Stagner, S.: The Recall of Judicial Decisions and the Due Process Debate. In 24 Am. J. Legal Hist. 1980

Stone, G. R. Seidman, L. M. Sunstein, C. R. Tushnet, M. V. Constitutional law. 3. vyd. New York: Little, Brown and Company, 1996

Tschannen, P. Staatsrecht der Schweizerischen Eidgenossenschaft. 2. vyd. Berlin: Stämpfli Verlag AG, 2007

Volcansek, M. L. Constitutional politics in Italy. Londýn: Macmillan Press, 2000

Wagnerová, E. Ústavní soudnictví. Praha: Linde, 1996

Alarm his own followers. Recall of Judicial Decisions Too Much for the Progressives, Even. The New York Times z 22. 2. 1912

Zoznam použitých právných predpisov

Česká republika

Zák. č. 162/1920 Sb. z. a n., o ústavním soudě

Zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

Zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů

Zák. č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého

Zák. č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky

Slovenská republika

Zák. č. 460/1992 Z.z., Ústava Slovenskej republiky

Zák. č. 38/1993 Z.z., o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a postavení jeho sudcov

Spolková republika Nemecko

Základný zákon Spolkovej republiky Nemecko (Grundgesetz)

Zákon o Spolkovom ústavnom súde (Bundesverfassungsgerichtsgesetz)

Nemecký zákon o sudcovh (Deutsches Richtergesetz)

Republika Rakúsko

Ústava Republiky Rakúsko (Bundesverfassungsgesetz)

Zákon o Ústavnom súdnom dvore (Verfassungsgerichtshofgesetz)

Ostatné

Texty argentínskej a ruskej ústavy podľa Flanz, G. H. Constitutions of the countries of the world. New York: Oceana Publications, 1999

Spolková ústava Švajčiarskej konfederácie (Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft)

Ústava Spojených štátov amerických

Texty citovaných ústav príslušných štátov európskej únie podľa Klokočka, V. Ústavy států Evropské unie. 1. díl. Praha: Linde, 2004, resp. Klokočka, V. Ústavy států Evropské unie. 2. díl. Praha: Linde, 2005